

УДК 930.2:[904:911.37(=16:477:282.247)“05/06”]

ЗАСЕЛЕННЯ ВЕРХІВ'ІВ ЗАХІДНОГО БУГУ В VI–VII СТ.

Тарас МИЛЯН

*Науково-дослідний центр “Рятівна археологічна служба”
Інституту археології НАН України,
вул. Винниченка, 24, Львів, Україна, 79008,
e-mail: mylian@ukr.net*

Розглянуто проблему етнокультурного розвитку та заселення басейну верхів'їв Західного Бугу у середині I тисячоліття н. е. Аналіз теорій польських, чеських, російських та українських дослідників, врахування археологічних джерел, дає підстави стверджувати про належність цього регіону до ареалу розселення східних слов'ян. Цю територію заселяли племена дулібів, які в археологічному аспекті представлені пам'ятками празької культури. Встановлено, що територія проживання лендзян, як представників західного слов'янства, знаходилася значно далі на захід від Західного Бугу. Підтверджують це як матеріальні комплекси археологічних пам'яток регіону – кераміка, житлобудівництво, так і типи пам'яток – городища і поселення.

На основі аналізу джерел підтверджено, що дулібське племінне об'єднання стало початком створення протодержавних структур на українських землях. Окрім того, носії празької культури взяли активну участь у міграційних потоках слов'ян у Центральній та Східній Європі.

Ключові слова: дуліби, лендзяни, Західний Буг, празька культура, кераміка, житлобудівництво.

Заселення верхів'їв Західного Бугу у ранньому середньовіччі тісно пов'язане із проблемою культурної інтерпретації пам'яток. Регіон упродовж багатьох століть був на стику різноманітних культурних впливів [Gurba, 2008, s. 11] і до сьогодні не досягнуто єдиного загальноприйнятого вирішення етнічної належності місцевого населення VI–VII ст. Одним із найбільш дискусійних є питання існування дулібського племінного об'єднання на землях Верхнього Побужжя. Ця проблема тісно пов'язана також і з етнічним вирішенням цього питання – їхньою належністю до східної чи західної гілки слов'ян.

Значну увагу цій суперечці присвятила низка дослідників, серед яких і польські історики та археологи. У своїх працях з періоду 30-х років XX ст. Р. Якімовіч зазначав, що “... плем'я дулібів потрібно викреслити з історії Волині, а можливо й з історії східних слов'ян загалом”. Згідно з його твердженнями, археологічні джерела не могли надавати точних свідчень про

заселення краю автохтонними племенами, а пізніше населення потрапило сюди різними шляхами. Так постала думка про міграційний спосіб заселення верхів'їв Західного Бугу і, на противагу східним, значно потужніші західні, тобто польські, впливи на місцеву культуру [Jakimowicz, 1933, s. 15, 54, 71].

Не менш оригінальні припущення щодо заселення Верхнього Побужжя східнослов'янськими племенами дулібів висловив Ю. Скжипек. Він піддав сумніву заселення просторів над Західним Бугом дулібами, волинянами та бужанами, незважаючи на різночасовість існування таких племінних об'єднань. Бужанам він відводив місце між витокami обох Бугів, а дулібів розмістив над берегами Південного Бугу [Skrzypek, 1962, s. 126–130]. Учений наголошував на тому, що гирло Західного Бугу було заселене з давніх часів, тому він визначив єдиний можливий напрямок процесу колонізації, який, на його думку, проходив від гирла і до витоків річки. Однак перед тим Ю. Скжипек вказував на міжплемінну пустку у верхів'ях Західного Бугу, оскільки це були кордони заселення різних племен [Skrzypek, 1962, s. 114, 145–149]. Намагаючись якось усунути власне самозаперечення, дослідник висунув тезу про периферійне заселення аж до VIII ст. верхів'їв Західного Бугу племенами в'ятичів та радимичів, поселення яких поширювалися аж до сучасного Перемишля [Skrzypek, 1962, s. 155–162].

На думку польського вченого С. Кучинського, помилковим є розміщення об'єднання племен дулібів над Західним Бугом на Волині, де їх ніколи не було, оскільки волиняни – це не дуліби. Натомість дослідник виводить на ці землі західнослов'янське плем'я лендзян, які займали, як він вважав, територію аж до Південного Бугу [Kuczyński, 1965, s. 7–15]. Стверджуючи, що степовики (авари) могли нападати лише на руські племена на сході та крайньому півдні, тож дулібів варто шукати на степових просторах Південно-Східної Європи. С. Кучинський припускав також, що дуліби – це слов'янські племена, підлеглі болгарській династії Дулів. Місце у верхів'ях Західного Бугу він залишив іншому об'єднанню – бужанам, яких називав відгалуженням західнослов'янського племені лендзян [Kuczyński, 1965, s. 89–91]. Загалом ареал лендзянського заселення С. Кучинський визначив так: на схід від Бреста до верхів'їв Прип'яті, річки Тур'я, Стир, на схід від Луцька, а потім на південний захід до витоків Західного Бугу і у верхів'я Дністра [Kuczyński, 1962, s. 243–244].

Характеризуючи історію Верхнього Побужжя у VIII–XI ст. і використовуючи ретроспективний метод А. Новаковський стверджував, що лендзяни замешкували землі на північ від річок Гучва та Луга. Населення регіону – це лендзянські племена волинян, топографічна назва яких бужани. Дулібські ж племена треба шукати на території сучасної Чехії [Nowakowski, 1972, s. 138–140]. У цьому контексті близькими є наукові погляди чеського дослідника Є. Шимека. На його думку, територія проживання дулібів за

літописними відомостями та за науковими дослідженнями відрізняється. За літописом вони мешкали у районі Західного Бугу. Натомість він вважав, що дуліби-лучани мешкали на північному заході Чехії, у той же час як над Бугом проживали волиняни. Тому нічого спільного у генетичному ланцюжку дуліби – лучани – волиняни немає [Šimek, 1948, s. 352–353].

Схожу позицію щодо розміщення західнослов'янського племені лендзян у Побужжі висловив відомий польський історик Ж. Лябуда. Ці племена він називав лендзянськими бужанами, які однак перед тим були дулібами [Labuda, 1988, s. 293–294]. Щодо самих дулібів, то він вирізняв все ж “дулібів руських”, які мешкали у верхів'ях Західного Бугу, Стиру, Горині та Случа [Labuda, 1961, s. 399].

Окрім різких заперечливих припущень щодо дулібської присутності у Верхньому Побужжі та їхньої належності до східних слов'ян, сформувалися й гіпотези компромісного характеру. Наприклад, польський дослідник Т. Васілевський припустив, що дуліби займали заболочену територію у верхів'ях Дністра, поруч із племенами уличан. Їхні володіння також були і на Волині, у верхів'ях Західного Бугу. У VI–VII ст. вони повністю мігрували на захід, а на їх місці утворилася нова назва –лендзяни [Wasilewski, 1967, s. 182–185]. У своїх дослідженнях Є. Тишкевіч відзначав, що на території Побужжя у ранньому середньовіччі сформувалася слов'янська культура із перехідними рисами, бо ця стикова зона у цей період була малозаселеною та знаходилася під впливами кочівників – гунів та аварів [Tyszkiewicz, 1988, s. 317–318].

Думку про автохтонне дулібське населення у верхів'ях басейну Західного Бугу одним із перших висловив М. Грушевський. Він розмістив дулібів над Західним Бугом та вказав, що їхніми наступниками були бужани, а волиняни – це політична назва, а не племінна. Він зазначив, що одне плем'я генетично переростає в інше і, таким чином, були відсутні насильницькі дії по заміненню одного об'єднання іншим [Грушевський, 1991, с. 206–209]. Схожих поглядів дотримувався і відомий чеський вчений Л. Нідерле. У праці “Слов'янські старожитності” дослідник також співставив дулібів із антами, центр держави яких знаходився на Волині. Одним із основних компонентів антського об'єднання були племена дулібів, які й створили першу слов'янську державу раннього середньовіччя [Нідерле, 2000, с. 153–156, 169–170].

На думку К. Яжджевського у ранньому середньовіччі на Волині існувало велике східнослов'янське об'єднання дулібів. Він стверджував, що такі державотворчі процеси як, наприклад, дулібський союз, на території сучасної Польщі розпочалися дещо пізніше, при цьому зазначив, що землі між Віслою та Західним Бугом були ізольовані й західні впливи розпочалися лише з VIII ст. [Jażdżewski, 1955, s. 342–343]. Схожі думки про дулібів висловив В. Седов [Седов, 1995, с. 30, 373]. Більше цю позицію аргументував Г. Ловмянський, який

36 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2015. Випуск 19 помістив дулібів у Побужжі на Волині та зазначив, що вони активно приймали участь у колонізації західних земель [Łowmiański, 1964, s. 111–112]. Правомірність припущення про те, що в ранньому середньовіччі дуліби мешкали у Верхньому Побужжі та утворили там один із державних центрів на сьогодні видається найбільш життєздатним, його підтримують В. Баран [Баран, 1998, с. 111–134], І. Винокур [Винокур, 2000, с. 309–312] та інші [Етнічна історія..., 2000, с. 182, 184]. Окрім цього таку гіпотезу підтверджують і наявні археологічні матеріали.

Отже, можна стверджувати, що землі верхів'їв Західного Бугу підпадали під заселення впродовж тривалого часу. Єдиною відмінністю у характері цих процесів може бути лише їхня інтенсивність. Варто погодитися із Т. Васілевським, що ці землі ніколи не були етнічною чи культурною межею, а стержнем, навколо якого гуртувалися дуліби [Wasilewski, 1967, s. 182].

Натомість С. Кучинський, який відкидав існування дулібів, все ж стверджував про відмінності між етнічними групами давньоруського та давньопольського населення ще перед VIII ст. [Kuczyński, 1965, s. 13]. Видаються більш раціональними погляди польського археолога А. Буко, який на основі археологічних матеріалів прийшов до висновку, що лендзяни все ж займали землі сучасної Сандомирщини у Польщі, у напрямку до р. Вепр [Буко, 2004, s. 309].

На думку деяких учених (В. Ключевського, Б. Грекова, Л. Нідерле, М. Державіна) дулібське об'єднання у Побужжі було примітивною формою держави. Водночас воно мало продовження у формуванні наступних як окремих державних об'єднань, так і єдиного князівства [Котляр, 1998, с. 21–22].

Підтвердженням присутності дулібів у Західному Побужжі є й археологічні джерела. За останні роки у регіоні виявлено та досліджено значну кількість пам'яток V–VII ст. (рис. 1), чільне місце серед яких займає ранньослов'янське городище біля с. Зимне, яке, можливо, було осідком правителя регіонального об'єднання та його дружини. Цим можна пояснити неодноразові військові дії, що тут відбувалися, про які свідчать горизонти перебудови укріплень городища внаслідок пожеж, велика кількість військової амуніції.

На прикладі цієї пам'ятки можна стверджувати, що вже у ранньому середньовіччі викристалізувалася схема майбутніх структур заселення, характерних для IX ст. і пізнішого часу, коли були чітко сформовані керівні органи – князь, дружинники [Тимошук, 1999, с. 93–104]. У матеріальній площині це відобразилося у вигляді існування городища, як адміністративного центра та уособлення влади, навколо якого розміщувалися неукріплені поселення. У випадку Зимнівського городища спостерігається саме така система. Після його загибелі неподалік виник новий оборонний осередок –

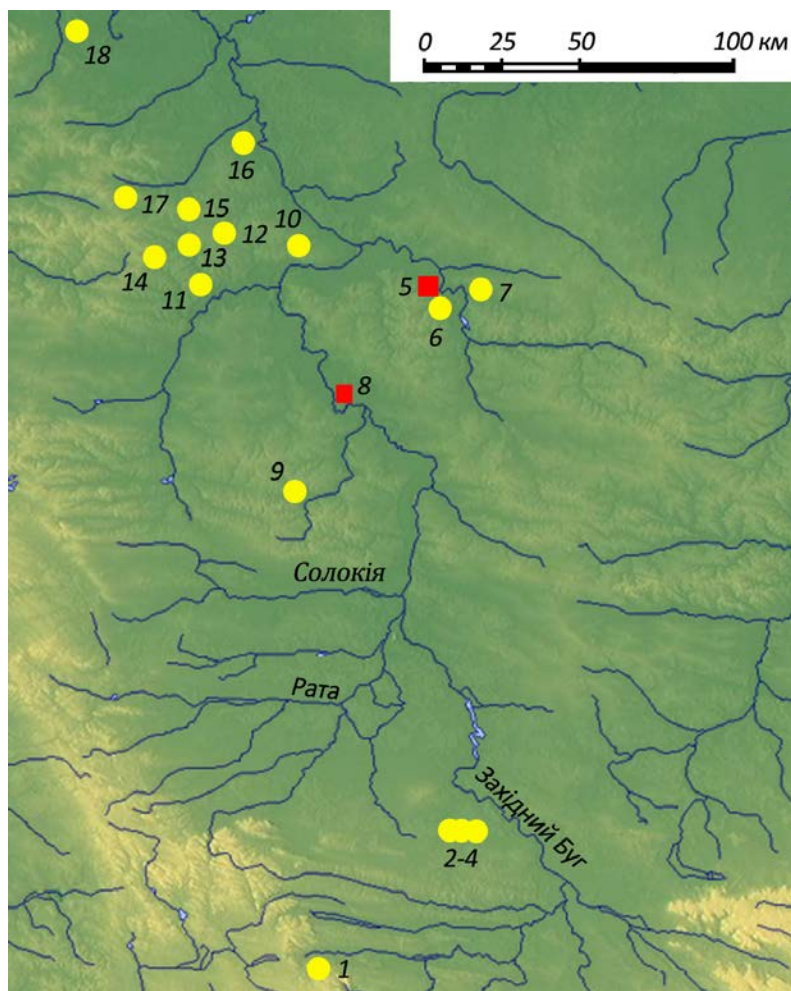

Рис. 1. Пам'ятки VI–VII ст. у верхів'ях Західного Бугу: 1 – Львів; 2 – Ріпнів-1; 3 – Ріпнів-2; 4 – Ріпнів-3; 5 – Зимне; 6 – Зимне-4; 7 – Зимне-8; 8 – Лежниця; 9 – Усмеж; 10 – Стжижув; 11 – Мірче; 12 – Зубовіце; 13 – Сверхув Кольонія; 14 – Модринь; 15 – Воля Сенніцька; 16 – Грудек; 17 – Морочин; 18 – Холм-Белавін.

Волинь (сучасний Грудек Надбужний), де було використано попередню схему заселення [Археологія Прикарпаття..., 1990, с. 87].

Речовий комплекс знахідок із Побужжя характеризує наявність особливих місцевих рис на тлі празької культури. Одним із підтверджень цього є житлобудівництво. В регіоні поширені напівземлянки, основним опалювальним елементом яких були глиняні печі. Такі комплекси відомі як у верхній течії

38 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2015. Випуск 19
Західного Бугу (Ріпнів-1–3, Зимне-4), так і нижче за його течією (Свершув
Кольонія, Люблін).

Визначальним у цьому контексті також є керамічний комплекс, оскільки це наймасовіший матеріал. У результаті статистичного опрацювання колекцій кераміки з верхів'їв Західного Бугу виявлено низку прогнозованих закономірностей [Милян, 2004]. Набір технологічно-типологічних показників є спільним для одночасових пам'яток басейну Західного Бугу, що є додатковим свідченням однорідності населення регіону, оскільки відсутня різка зміна у традиціях виготовлення глиняного посуду та впливів з інших середовищ.

В останні десятиліття польські дослідники зазначають, що керамічні комплекси ранньослов'янських пам'яток кінця V–VII ст., які походять із лівого (західного) берега Західного Бугу аналогічні за своїми технологічними характеристиками до кераміки типу Корчак, який є локальним варіантом у загальноєвропейської празькій культурній провінції. Прикладом цього може слугувати кераміка із пам'ятки Холм-Белавін-2. Це ліпні посудини типу А, за І. Русановою [Ruszkowska, 1990, s. 79]. Аналогічна картина спостерігається з керамічним комплексом із пам'яток між Гучвою, Західним Бугом та Буковою (Воля Сеніцка, Мірче, Модринь, Морочин). Виявлені фрагменти польські дослідники відносять до типу 4, 5, 6, а також типу Б, за І. Русановою [Kokowscy E. i A., 1987, s. 24–25].

Щодо індивідуальних знахідок, то тісно взаємопов'язані між собою предмети озброєння із Зимнівського городища та наконечник списа аварського типу з-під Грудка Надбужного, які походять із одного хронологічного етапу та підтверджують відомості про аварську експансію на землі дулібів.

Відповідно до згадок у письмових джерелах – “Історії франків” Григорія Турського, “Історії лангобардів” Павла Диякона, – та їх аналізу, можна зробити висновок, що об'єднання під проводом дулібів впало під натиском аварів у кінці другої третини VI ст. Частина їх у складі інших племен, носіїв празької культури, відійшла разом з аварами на Дунай. У матеріалах аварської культури це засвідчено низкою особливостей. Зокрема, це наявність характерних форм ліпного посуду – горщиків витягнутої форми із розширенням у верхній третині, напівзаглиблені житла із печами-кам'янками, печами, вирізаними в материковому останці або викладеними з каміння із глиною. Такі елементи найбільш яскраво проявляються на поселеннях, які датують другим етапом розвитку аварської культури VII ст. Це поселення Дунайварош, Хідвегпуста, Татабанья-Алшогала у Подунав'ї [Седов, 1995, с. 115–117]. Перебуваючи на берегах Дунаю склавинські племена доповнювали антський масив, що частково змістився у цей регіон під натиском кочівників [Приходнюк, 2005, с. 83; Седов, 1995, с. 321].

Аварський натиск, а також демографічні обставини могли спричинити міграції місцевого населення, особливо із басейну Західного Бугу, і в інших напрямках, зокрема на схід і захід.

Зваживши на археологічні джерела та співставляючи їх з іншими історичними дослідженнями, можна визначити етноналежність пам'яток. В. Ауліх наголошував на Зимнівському городищі, як на адміністративному центрі одного із дулібських племен, зазначав його самотність у матеріальній культурі [Ауліх, 1972, с. 120–121]. Водночас самих дулібів цей дослідник даліше на північ від Зимна не розміщував. Однак із плином часом та розширенням комплексу археологічних джерел можемо дати відповідь на питання належності та поширення пам'яток празького типу у верхів'ях Західного Бугу, які належали племенам дулібів. Тенденцію просування міграційних потоків із верхів'їв Західного Бугу униз по течії відзначив і В. Ляска, зазначаючи при цьому про безпідставність локалізації лендзян та поширення їхнього впливу на згаданий регіон [Ляска, 2015, с. 7]. Накладаючи прояви матеріальної культури на історичні відомості встановлюємо, що верхів'я Західного Бугу у VI–VII ст. є етнічно однорідним. Межу поширення дулібських старожитностей на сьогоднішній день можна визначити як: на північ за течією річки та на північний захід по лінії Дорогуськ–Люблін, де вони стикалися із носіями пам'яток типу Суково-Дзедзіце, племенами мазовшан, яких характеризує відмінні житлобудівництво (наземні зрубні житла) та керамічний комплекс [Мілян, 2001, с. 71; Седов, 1995, с. 40–50; Parczewski, 1988, s. 146].

На цьому тлі вимагає певних уточнень теорія державотворчого процесу, яку висловив О. Приходнюк. Основну роль у творенні майбутніх державних структур він відводив племенам антів, носіїв пеньківської культури, дотримуючись у цьому поглядів М. Грушевського. Аргументуючи свою позицію, О. Приходнюк стверджував, що творцями подальших державних утворень були племінні об'єднання і, зокрема, антське, до складу якого могли також входити і склавини, носії празьких старожитностей. Проте провідну роль у цьому процесі він відводив антам. Варто зазначити, що цю позицію щодо ролі антського об'єднання поділяв В. Седов, який відносив до його складу і хорватські племена [Седов, 1995, с. 326, 363].

Беручи до уваги аргументацію дослідників, не видається можливим однозначно сприйняти таку позицію. Антському об'єднанню безумовно належить значна роль у творенні майбутньої держави, “без антського союзу ... не відбулася б Русь” [Приходнюк, 2001, с. 49–50]. Однак поширення археологічного матеріалу не є лише простим збільшенням питомої ваги одного з етносів культури. Навпаки він відображає зростаючу роль певного етносу, що відповідно і частково перемістився на землі антів. За археологічними даними, на території, яку займали анти, слов'ян не було ще у IV ст., а в пізніший час

відбулося поступове розчинення антських племен у склавинських [Етнічна історія..., 2000, с. 180, 188]. Оскільки антські племена знаходилися у безпосередньому контакті з кочівниками (авари, болгари), то перебуваючи у постійному стані війни з ними, не могли скріпити відповідно свої племінні угруповання, на відміну від об'єднання дулібів. Під ударами кочівників вони були вимушені переміщуватися на захід та південь, де змішувалися з племенами празької культури. Таким чином, склавинська спільнота відіграла провідну роль у формуванні середньовічної давньоруської держави та у подальшому етноформуванні її населення.

Отже, цілком правомірно можна стверджувати про існування у ранньому середньовіччі у верхів'ях Західного Бугу протодержавного об'єднання під проводом дулібів. Враховуючи риси їхньої матеріальної культури, треба підтвердити належність цього етносу до ареалу празької культури, а саме до племен склавинів. У цьому випадку варто у більшій мірі надати їм перевагу у творенні майбутнього державного об'єднання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Археология Прикарпатья, Вольны и Закарпатья (раннеславянский и древнерусский периоды) // Аулих В. В., Свешников И. К., Цыгылык В. Н., Баран В. В., Козак Д. Н. / Под ред. А. П. Черныша. – К., 1990. – 192 с.
2. Аулих В. В. Зимнівське городище – слов'янська пам'ятка VI–VII ст. н. е. в Західній Волині / В. В. Аулих. – К., 1972. – 124 с.
3. Баран В. Д. Давні слов'яни / В. Д. Баран. – К., 1998. – 335 с.
4. Винокур І. С. Черняхівська культура: витоки і доля / І. С. Винокур. – Кам'янець-Подільський, 2000. – 376 с.
5. Грушевський М. Історія України-Руси / Михайло Грушевський. – К., 1991. – Т. 1. – 736 с.
6. Етнічна історія давньої України / П. Толочко, Д. Козак, О. Моця, В. Мурзін, В. Отрошенко, С. Сегеда. – К., 2000. – 280 с.
7. Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь / М. Ф. Котляр. – К., 1998. – 336 с.
8. Ляска В. М. Територіальний та адміністративний розвиток Верхнього Побужжя у IX–XIV ст. : автореф. дис... канд. іст. наук. – Львів, 2015. – 19 с.
9. Милян Т. Дзедзіцька культура: нарис основних проблем генезису та ареалу поширення / Тарас Милян // Етногенез та рання історія слов'ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть : матеріали міжнародної конференції. – Львів, 2001. – С. 167–172.
10. Милян Т. Ранньослов'янська кераміка у Прикарпатті та Волині / Тарас Милян // Археологічні дослідження Львівського університету. – 2004. – Вип. 7. – С. 104–122.
11. Нидерле Л. Славянские древности / Любор Нидерле. – М., 2000. – 590 с.

12. *Приходнюк О. М.* Степове населення України та східні слов'яни (друга половина I тис. н. е.) / *О. М. Приходнюк.* – К. ; Чернівці, 2001. – 285 с.
13. *Приходнюк О. М.* Пастирське городище / *О. М. Приходнюк.* – К. ; Чернівці, 2005. – 244 с.
14. *Седов В. В.* Славяне в раннем средневековье / *В. В. Седов.* – М., 1995. – 415 с.
15. *Тимощук Б. О.* Східні слов'яни VII–X ст.: полюддя, язичництво, початки держави / *Б. О. Тимощук.* – Чернівці, 1999. – 176 с.
16. *Buko A.* Ziemia chełmska w początkach państwa polskiego: problematyka badawcza / *Andrzej Buko // Przez pradzieje i wczesne średniowiecze.* – Lublin, 2004. – S. 309–324.
17. *Gurba J.* Proba ustalenia granicy między Słowiańszczyzną Wschodnią i Zachodnią w świetle źródeł archeologicznych (streszczenie) / *Jan Gurba // Słowianie Wschodni w dorzeczu Wieprza i Bugu / Red. J. Libera.* – Łęczna, 2008. – S. 9–12.
18. *Jakimowicz R.* Szlak wyprawy kijowskiej Bolesława Chrobrego w świetle archeologii / *Roman Jakimowicz // Rocznik Wołyński.* – Równo, 1933. – T. 3. – S. 5–78.
19. *Jażdżewski K.* Stosunki polsko-ruskie we wczesnym średniowieczu w świetle archeologii / *Konrad Jażdżewski // Pamiętnik Słowiański.* – 1955. – T. IV. – Z. II. – S. 340–360.
20. *Kokowska E.* Osadnictwo wczesnośredniowieczne w mikroregionie pomiędzy Huczwą, Bugiem i Bukową / *Ewa Kokowska, Andrzej Kokowski.* – Zamość, 1987. – 120 s.
21. *Kuczyński S. M.* Wschodnia granica państwa polskiego w X wieku (przed rokiem 980) / *S. M. Kuczyński // Początki państwa polskiego.* – Poznań, 1962. – S. 219–256.
22. *Kuczyński S. M.* Studia z dziejów Europy Wschodniej X–XIII w. / *S. M. Kuczyński.* – Warszawa, 1965. – 274 s.
23. *Labuda G.* Du(d)lebowie / *G. Labuda // Słownik Starożytności Słowiańskich.* – Wrocław, 1961. – T. 1. – S. 399–401.
24. *Labuda G.* Polska, Czechy i Ruś w kraju Łędzian w drugiej połowie X wieku / *Gerard Labuda // Rocznik Przemyski.* – 1988. – T. XXIV–XXV. – S. 275–294.
25. *Łowmiański H.* Początki Polski. Z dziejów słowian w I tys. n. e. / *Henryk Łowmiański.* – Warszawa, 1964. – T. 2. – 457 s.
26. *Nowakowski A.* Górne Pobuże w wiekach VIII–XI. Zagadnienia kultury / *Andrzej Nowakowski // Acta Archeologica Lodziensia.* – Łódź, 1972. – N 41. – 158 s.
27. *Parczewski M.* Początki kultury wczesnosłowiańskiej w Polsce. Krytyka i datowanie źródeł archeologicznych / *Michał Parczewski.* – Kraków, 1988. – 299 s.
28. *Ruszkowska U.* Ze studiów nad wczesnośredniowiecznym rejonem osadniczym w Chełmie-Bielawinie / *U. Ruszkowska // Lubelskie materiały archeologiczne.* – Lublin, 1990. – T. III. – S. 55–89.
29. *Skrzypek J.* Studia nad pierwotnym pograniczem polsko-ruskim w rejonie Wołynia i grodów czerwieńskich / *J. Skrzypek.* – Warszawa, 1962. – 180 s.
30. *Šimek E.* Dúlebi, Volyňané, Lučané, Chorvaté a Čechové. Sjednocení dněš níčeské země a vznik českého národa / *E. Šimek // Slavia antiqua.* – 1948. – N 1. – S. 349–365.

- 42 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2015. Випуск 19
31. *Tyszkiewicz J.* Problem pogranicza na wschód od Sanu w VI–XIII w. (z teorii) / *J. Tyszkiewicz* // *Rocznik Przemyski*. – 1988. – Т. XXIV–XXV. – S. 315–320.
32. *Wasilewski T.* Dulebowie-Lędzianie-Chorwaci. Z zagadnień osadnictwa plemiennego i stosunków politycznych nad Bugiem, Sanem i Wisłą / *T. Wasilewski* // *Przegląd historyczny*. – 1967. – Т. LXVII. – Z. 2. – S. 181–194.

Стаття: надійшла до редакції 30.10.2015
прийнята до друку 10.11.2015

POPULATION UPPER REACHES OF THE WESTERN BUG IN VI–VII CENTURIES

Taras MYLYAN

*Institute of Archaeology of National Academy of Sciences of Ukraine,
Scientific Research Centre “Rescue Archaeological Service”,
24, Vynnychenko str., Lviv, Ukraine, 79008,
e-mail: mylian@ukr.net*

Investigate the problem of development and settlement in the middle of the VI–VII AD in the Upper Western Bug. Exploring theories Polish, Czech, Russian and Ukrainian researchers and taking into account the archaeological source is stated on the Upper Western Bug belonging to the area of the eastern Slavs and their settlement Duliby tribes that are in the archaeological aspect of Prague culture. It is established that the area distribution Lendzyany as representatives of Western Slavs, was situated far west of the Western Bug. Proof of this material serve as centers of archaeological sites in the region – pottery, house construction and types of site-hillfort and settlement.

Based on the analysis of sources confirmed that Duliby tribal association served as the beginning of a firststate structures on the Ukrainian territory. In addition, the culture media Prague actively participate in migration flows Slavs in Central and Eastern Europe.

Keywords: Duliby, Lendzyany, Western Bug, Prague culture, pottery, house construction.